

بِسْمِ الرَّحْمَنِ الرَّحِيمِ

عن علي بن الحسين عليه السلام قال:

﴿لَوْ يَعْلَمُ النَّاسُ مَا فِي طَلْبِ الْعِلْمِ لَطَبُّوهُ وَ لَوْ بِسَفْكِ الْمُهْجِ وَ خَوْضِ اللَّجَجِ﴾

الكافي، جلد ۱، صفحه ۳۵

امام خامنه‌ای مدظله‌العالی:

درس خواندن و تهذیب اخلاق و هوشیاری سیاسی همراه با تلاش‌های انقلابی،
وظائفی هستند که دختران و پسران این نسل باید آنها را هرگز فراموش نکنند. ۱۳۹۸/۹/۲۴

عنوان:

آیا ذکر آثار دنیوی دلالت بر ارشادی بودن امر شرعی دارد؟

شناسنامه مطلب	
کد مطلب	e-o-30
موضوع	اصول / اوامر
موضوع مرتبط	
رده	علمی / اصول / کمک آموزشی / الموجز / مثال و تطبیق
برچسب	اوامر، امر ارشادی، امر مولوی، مصالح، حجاب، حکمت تکلیف، علت تکلیف
توضیحات	محتوای فایبل صرفاً جنبه آموزشی دارد و در مقام بررسی کامل فقهی مسأله و اختیار فتوا نیست.

پایگاه تزکیه‌ای، علمی، بصیرتی و مهارتی نمو

nomov.ir

همان‌طور که می‌دانید اوامر ارشادی شرع همچون اوامر طیب است که بسا دلالت بر مفاسد و مصالح دنیوی دارند که بر متعلق امر مترتب می‌شود نه این‌که از جهت مولویت به‌سوی آن بعث شده باشد و در این‌گونه موارد محافظت نمودن خود از ضررهایی که ترک مأمور به دارد دلیل امر به انجام فعل است نه اراده مولوی که سبب مجازات اخروی هم چون داخل شدن در آتش جهنم است و بر ترک افعالی چون نماز و روزه و حج مترتب می‌شود. این نکته در استنباط احکام اثر فوق‌العاده دارد.

یکی از این قرائن ذکر مصالح دنیوی برای متعلق امر در کلام است به‌شرط این‌که آثار ذکرشده برای فعل جنبه تعلیل داشته باشد و به این دلیل است که می‌گوییم چون علت این امر، راجع به مقام مولویت خداوند نیست و رجوع به مصالح خود فرد دارد پس ارشادی است.

لکن باید توجه داشت که گاهی آثار دنیوی مذکور جنبه‌ی حکمت دارد نه تعلیل؛ به‌عنوان مثال در آیه شریفه «يَا أَيُّهَا النَّبِيُّ قُلْ لِأَزْوَاجِكَ وَبَنَاتِكَ وَنِسَاءِ الْمُؤْمِنِينَ يُدْنِينَ عَلَيْهِنَّ مِنْ جَلَابِيبِهِنَّ ذَلِكَ أَدْنَى أَنْ يُعْرَفْنَ فَلَا يُؤْذَيْنَ»^۱ فعل مضارع «يُدْنِينَ» به معنای امر است و از آن وجوب حجاب به دست می‌آید. در اگر گفته شود تعلیل «ذَلِكَ أَدْنَى أَنْ يُعْرَفْنَ فَلَا يُؤْذَيْنَ» در ذیل آیه نشان می‌دهد که امر در آیه از قبیل اوامر ارشادی است نه مولوی استدلال به آیه برای اثبات وجوب مطلق حجاب مشکل است.

می‌گوییم بعید نیست که آنچه در ذیل آیه آمده است جنبه حکمت داشته باشد نه تعلیل، یعنی حکمت حجاب، عدم تعرض به زنان مسلمان است و لذا استدلال تام خواهد بود و ظاهراً مفسرین و فقها نیز از آن امر مولوی استفاده کرده‌اند.

نتیجه آنکه ذکر آثار دنیوی بعد از اوامر شرعی قرینه دائمی بر ارشادی بودن این اوامر نیست.